

BG05M2OP001-3.004-0001 „Нов шанс за успех“

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“

**АДАПТИРАНА УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА, КОМПОНЕНТ *БЪЛГАРСКИ ЕЗИК*, I ЕТАП
ЗА ОБУЧЕНИЕ В КУРС ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ ОТ ПРОГИМНАЗИАЛНИЯ ЕТАП НА ОСНОВНАТА
СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Адаптираната учебна програма по български език в V клас е предназначена за обучение на лица, навършили 16 години, които не са ученици. Тя е синхронизирана по отношение на теми, на компетентности като очаквани резултати от обучението и на нови понятия с учебната програма за V клас за общообразователната подготовка по български език. Съобразена е с утвърдения адаптиран учебен план, според който обучението е 12 учебни седмици, а седмичният брой часове по български език и литература е 9 часа – общо 108 часа.

Препоръчително е следното разпределение на седмичния брой часове между двата компонента на учебния предмет: български език – 6 часа седмично; литература – 3 часа седмично.

Обучението по български език в V клас е насочено към овладяване на базисни знания, умения и отношения, които са предпоставка за осмисляне и използване на съвременния български книжовен език като система и за развиване на комуникативни компетентности.

Във връзка с разширяване на социокултурните компетентности тази учебна програма представя теми, които предполагат дейности, насочени към запознаване с елементите на речевата ситуация и усвояване на умения за ориентиране в нея; към осмисляне на разликата между официално и неофициално общуване; към надграждане на знания за най-общите особености на текста; към прилагане на формули на речевия етикет.

По отношение на развиваните езикови компетентности учебната програма предлага теми, насочени към изучаване на основни езикови единици, което е предпоставка за овладяване на правоговорни, правописни и пунктуационни правила и за формиране на умения за тяхното прилагане. Въвеждат се минало свършено време и минало несвършено време на глагола; минало свършено деятелно причастие; минало несвършено деятелно причастие; предлог и наречие като неизменяеми части на речта; второстепенни части на изречението; представя се думата като единство от речниково и граматично значение. Задълбочават се и се разширяват знанията за местоименията.

По отношение на комуникативните компетентности в V клас се предвижда усъвършенстване на уменията за уместно използване на формулите на речевия етикет, за представяне и самопредставяне. Развиват се уменията за разбиране на смисъла на текст при слушане и при четене с определена комуникативна цел, за създаване на текст: текст за представяне и текст за самопредставяне, план на текст, отговор на въпрос по житейски проблем.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Текстът в общуването.	Осмисля текста като средство за общуване. Умее да извлича информация от текст. Може да определя темата и ключовите думи в текста.	тема на текста ключови думи в текста
2. План на текст	Осмисля плана като средство за ориентиране в съдържанието и в строежа на текста. Умее да прави план на текст. Редактира и оформя план на текст в съответствие с	

	изискванията за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформяне).	
3. Официално и неофициално общуване	<p>Ориентира се в ситуацията на общуване, определяйки целта, предмета, участниците и условията на общуване включително и при електронно общуване.</p> <p>Проявява адекватно речево поведение в публично общуване.</p> <p>Използва уместно формулите на речевия етикет включително и при електронно общуване.</p>	<p>речева ситуация – цел, предмет, участници, условия</p> <p>официално и неофициално общуване</p> <p>речев етикет</p>
4. Диалог. Представяне и самопредставяне	<p>Участва в диалог в официална и в неофициална обстановка, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога.</p> <p>Умее да изслушва събеседника си и да оспорва мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването.</p> <p>Представя себе си и друг човек (включително и по електронен път) според правилата на речевия етикет.</p>	
5. Речниково и граматично значение на думата	<p>Осмисля думата като единство от речниково и граматично значение.</p> <p>Правилно и целесъобразно използва многозначните думи според конкретния контекст.</p> <p>Уместно употребява думи в прякото и в преносното им значение.</p>	<p>речниково значение</p> <p>граматично значение</p> <p>многозначност на думата</p>

	Умее да работи с различни видове речници.	
6. Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	Правилно пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпване на съгласни звукове. Правилно изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ.	подвижно Ъ непостоянно Ъ
7. Изменяеми части на речта. Местоимение	Разпознава изменяемите части на речта. Правилно пише и изговаря частите на речта. Разпознава местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта
8. Лично местоимение. Възвратно лично местоимение	Разпознава личното и възвратно личното местоимение и определя граматичните им признаци. Правилно използва формите на личното и на възвратно личното местоимение. Използва местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	възвратно лично местоимение
9. Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	Разпознава притежателното местоимение и възвратно притежателното местоимение и определя граматичните им признаци. Използва местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста; правилно ги изговаря и	притежателно местоимение възвратно притежателно местоимение

	<p>пише.</p> <p>Правилно употребява притежателното местоимение и възвратно притежателното местоимение.</p>	
<p>10. Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време.</p>	<p>Разпознава и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време.</p> <p>Употребява правилно и уместно глаголните времена (сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време и бъдеще време).</p>	<p>минало свършено време</p> <p>минало несвършено време</p>
<p>11. Нелични глаголни форми (причастия). Употреба на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие в текста.</p>	<p>Разпознава неличните глаголни форми в текст.</p> <p>Разпознава и образува минало свършено и минало несвършено деятелно причастие.</p> <p>Спазва особеностите в правописа и в правоговора на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие.</p> <p>Употребява правилно и уместно минало свършено и минало несвършено деятелно причастие.</p>	<p>нелични глаголни форми (причастия)</p> <p>минало свършено деятелно причастие</p> <p>минало несвършено деятелно причастие</p>
<p>12. Неизменяеми части на речта. Наречие. Предлог</p>	<p>Разпознава наречието и предлога в изречението.</p> <p>Правилно и уместно употребява наречието и предлога в речевата практика.</p> <p>Прилага правописните и правоговорните правила при</p>	<p>неизменяеми части на речта</p> <p>наречие</p> <p>предлог</p>

	употреба на наречие и предлог.	
13. Главни части в простото изречение	Открива подлога и сказуемото в изречението. Прилага правилото за членуване на подлога в изречението в писмен текст, който създава и редактира.	
14. Второстепенни части в простото изречение	Разпознава и осмисля функциите на допълнението, обстоятелственото пояснение и определението като второстепенни части в простото изречение, владее употребата им. Прилага правилото за членуване на второстепенните части в изречението в писмен текст, който създава и редактира.	допълнение обстоятелствено пояснение определение
15. Отговор на житейски въпрос	Създава в устна форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи. Използва езикови средства, подходящи за ситуацията на общуване. Спазва правилата на правоговора.	отговор на въпрос

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА ОБУЧАЕМИТЕ

Оценката на постиженията на обучаемите е комплексна, като включва резултатите от формираните умения на всеки обучаван да използва в речевата практика езиковите единици в писмена и в устна форма на общуване и развиване на комуникативните умения.

Резултатите от обучението по български език се отчитат въз основа на наблюдение на цялостната работа, на проследяване напредъка на всеки обучаван по време на курса при изпълнение на:

- езикови и комуникативни задачи в писмена и в устна форма
- писмен тест, който включва задачи с четири избираеми отговора, от които само един е правилен, и задачи с кратък свободен отговор.

Оценяването трябва да отразява не само количествено равнището на показаните знания и умения, но и да провокира у всеки обучаван интерес и стремеж към познание и към обучение, да се използва като обратна връзка за диагностициране на индивидуалния напредък.

В края на обучителния курс за всеки обучаван се оформя една обща оценка по български език и литература по шестобалната система.